

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

מטות

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת מטות

- א אין אדם חוטף - לא יגיענו מאומה יותר מהנקצב לו
- ב לזכרון לפני ה' - מעלת השומר עצמו בקדושה ובפרט בשמירת העינים
- ג למקדשך טוב - בניין המקדש בקרב כל איש ישראל
- ד ככל היוצא מפיו - בוחה של כל תפילה
- ה לא יחל דברו - בוחו של דיבור בסור מרע ובעשה טוב
- ו אהבת חנם - תיקון לשנאת חנם בימים הללו

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

באר הפרשה - פרשת מטות

כל דבריהם, והיה יכול לומר להם בקצרה שאכן רק בתנאי זה תקבלו את עבר הירדן, והקושיא תגדל שבעתיים לאיזה צורך חזרו בני גד וראובן שוב על כל דברי משה, ולא אמרו שמקבלים על עצמם ותו לא, והדבר אומר דרשני.

וביארנו בספרי הקודש (עיי' באברבנאל עה"ת), כי מתחילה לא הזכירו בני גד ובני ראובן 'שם שמים' בכל שיחם ושיגם, רק אמרו גדרות צאן נבנה... 'ואנחנו' נחליץ חושים לפני בני ישראל... לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, ומשמע שהכל תלוי בידם ובמעשיהם (ובמובן שאין לנו בהם שמץ השגה, אלא רק מה שיש ללמוד לדורות), לזה בא משה וחזר על כל דבריהם, ועל כל פרט ופרט ממאמרם הוסיף הזכרת שם ה' - לאמר, רק כך תצליחו במלחמה - אם תחלצו לפני ה' למלחמה, ועבר לכם כל חלוצי את הירדן לפני ה', עד הורישו את אויביו מפניו, ונכבשה הארץ לפני ה', ואחר תשבנו... והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ה'. שוב ענו ואמרו בני גד וראובן (כה-כו) 'עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה... ועבדיך יעברו כל חלוצי צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדוני דובר', עד כאן לשון הכתוב. וכל המעייין בפסוקים אלו יתמה, אם כבר אמרו אנחנו נחליץ חושים, מדוע הוצרך משה לחזור שוב על

אין אדם חוטף - לא יגיענו מאומה יותר מהנקצב לו בפרשתן (פרק לב), נאמר בארוכה כל 'פרשת בני גד ובני ראובן', שבתחילה ביקשו 'אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדך לאחווה אל תעבירנו את הירדן' (פסוק ה), ולאחר שהוכיחם משה 'האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבנו פה (פסוק ו) וכו', אמרו (פז-יח) 'גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים למפנו, ואנחנו נחליץ חושים לפני בני ישראל... לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, על כך השיב להם משה (כ-כב) 'אם תעשון את הדבר הזה, אם תחלצו לפני ה' למלחמה ועבר לכם כל חלוצי את הירדן לפני ה', עד הורישו את אויביו מפניו, ונכבשה הארץ לפני ה', ואחר תשבנו... והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ה'. שוב ענו ואמרו בני גד וראובן (כה-כו) 'עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה... ועבדיך יעברו כל חלוצי צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדוני דובר', עד כאן לשון הכתוב. וכל המעייין בפסוקים אלו יתמה, אם כבר אמרו אנחנו נחליץ חושים, מדוע הוצרך משה לחזור שוב על

א. ובכלל זה, גם כשהאדם שרוי בעת חשכה, אם יזכור 'שם ה'', שידע שכל הקורות עמו מיד ה' באו אזי תזרח עליו השמש. וכאמור בפרשתן (ל ב), 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר ציווה ה'', וביאר הרה"ק מחמעלניק זי"ע (הובא בארץ החיים להגר"ח ליבערזהאן מערכת אות א) כאן למדנו, שבשעה שרואה אדם מישראל שדרך הצלחתו נוטה למטה ('מטות' מל' נוטה, וגם רומז למי שיורד 'מטה מטה') לא יזעף לבו ולא יאבד אמונתו בה', אלא יקבל את הכל באהבה ושמחה, ויאמר זה הדבר אשר ציווה ה' - כך גזרה חכמתו יתב"ש, וידע נאמנה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ויברך על הרעה מעין הטובה בשמחה. ומסיים הרה"ק מחמעלניק זי"ע וכאשר יעשה כן אני מבטיחו שיעלה על במתי ההצלחה אי"ה (יש שביארו, 'ראשי המטות', מלשון 'נטיה', וכלומר ש'ראשי המטות' הא גופא הדבר אשר ציווה ה', כי התכלית הוא להטות ולכופף עצמו 'א בייג' מתוך הכנעה אל הקב"ה).

סיפר הרה"ח ר' יוסף מאיר זיידל ז"ל (שהיה דר במקסיקו) שזכה להיות ב'שולחן' (טיש) האחרון שערך הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע בפולין קודם המלחמה, ובאותו הטיש חילק הרבי שיריים לכל קהל הקודש, ולר' יוסף מאיר לא נתן - ולא ידע רי"מ את נפשו מדוע 'מדלג' הרבי עליו ואינו נותן לו מה'שיריים', משנגמר הטיש פנה אל הגה"ח ר' גד'ל אייזנער זצ"ל ושפך לפניו את אשר בלבו כי שבור לשברי שברים על כך שהרבי 'דילג' עליו, נענה לו ר' גד'ל - כן קבלת, לא קבלת, העיקר שהרבי חשב עליך... מה עלה בסופו של דבר, שכל אותה השורה שקיבלו שיריים מהרבי נתעלו לשמי מרום תוך זמן קצר - בימי המלחמה ה"י, וחסיד זה היה היחידי מביניהם שנשאר בחיים.

וללמדנו, פעמים שנראה לו לאדם שהוא מרוחק - איש איש בדיליה ברוח או בגשם, והוא מרגיש שכביכול 'דילגו' עליו מן השמים - לכולם יש פרנסה ורק לו לא נתנו, לכולם יש בנים ובנות ולא לו, לכולם יש נחת מיו"ח ואילו הוא נשאר מאחור וכו' וכו' עליו לדעת, א. 'העיקר שהקב"ה חשב עליך', ב. בודאי כל זה אינו אלא לטובתו השלימה להחזיקו ולהחיותו.

פעם נכנס אחד אל הגה"ק ה'חזו"א' זי"ע ושפך לפניו שיחו וצערו כי יש לו ל"ע כמה ילדים חולים, וצערו קשה מנשוא, חיזקו ה'חזו"א' באמרו, הנה לפעמים מידת הדין מתוחה על האדם להביא עליו הרעה רח"ל, ואין מנוס

אמנם המדמה בנפשו כי 'כוחי ועוצם ידי' עשה לו את החיל הזה הרי הוא מאבד 'מה שנותנים לו', וגורם לעצמו מניעת השפע הנקצב לו מן השמים.¹ וכך איתא במדרש (במדב"ר כב ז) על הפסוק בפרשתן (לב א) 'ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד - שלוש מתנות נבראו בעולם, זכה באחת מהן נטל חמדת כל העולם, זכה בחכמה זכה בכל, זכה בגבורה זכה בכל,

ומיד 'תיקנו' את דבריהם, לכן חזרו ואמרו כמו שהם עומדים בראשית דבר - ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה', ולא די בזה, אלא משה רבינו חזר ואמר בן לפני כל 'ראשי המטות' ב'תנאי כפול', אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני ה'. כי אכן זה סוד ההצלחה, לזכור בכל דבר וענין שהכל בידי ה', מידו הכל ומידו נתנו לו.²

ממנה, אך 'באה' מידת ה'רחמים' וממתיקה את הגזירה, אשר תחת שתבוא עליו צרה אחת גדולה וקשה - 'יחלקו' את הרעה בין כמה מילדיו, ואכן מן השמים מרחמים עליו ומתחלקת הצרה והגזירה לכמה ילדים.

עד"ז ייאמר כאשר אחד מרגיש שאפפוהו צרות רבות ורעות, הן במצב הפרנסה בחשבון הבנק... והן בבית פנימה כאשר שלום ביתו מעורער, ולכל פינה שפונה אינו רואה אלא צרה ו'סבוני גם סבבוני', עצתו אמונה מתוך התחזקות ברחמי ה', אשר יתכן כי כל הצרות הללו אינם אלא במקום צרה אחת גדולה אשר מי יכילנה.

ב. כתיב בפרשתן (לא ג), 'אנשי הצבא בזו איש לו', ביאור נורא הוד מבאר בעל ה'טעם הצבי' זצ"ל, שרק ב'דמיונם' היה נראה להם שהם בוזזים וחוטפים, ומרוויחים בזה ממון הרבה, אבל את האמת גילתה לנו התורה שהם 'בזו איש לו' - כל אחד קיבל והשיג את הקצוב לו, את מה ששלו זה מכבר בגזירת פי עליון, איש לא גרע ולא הוסיף מאומה על קצבתו. ואכן, כשיזכור שה' הוא הנותן את הכל ואין האדם עושה מאומה (רק מחיוב ההשתדלות), או אז יצליח ויעלה, ישיג ויקנה ככל אשר תאוה נפשו.

וכבר אמר אחד הצדיקים, נאמר ב'מתן תורה' (שמות כ טו) 'רואים את הקולות', ודרשו חז"ל (מכילתא, הובא ברש"י) רואים את הנשמע, ושומעים את הנראה, ונרמז בזה, כי מדרך העולם שהם רואים בעיניהם כיצד 'עבודתם' מביאה להם את הפרנסה, ואילו את הידיעה כי הכל תלוי ב'סייעתא דשמיא' אינם רואים אלא שומעים, כך שמענו מאבותינו מדור דור את האמונה הטהורה שכל הבא לאדם אינו אלא בגזירת עליון, ו'ההשתדלות' היא רק גזירת מלך. אכן במתן תורה נתעלו ישראל והגיעו להשגת אמונה בחוש עד שראו את מה שבכל עת רק נשמע לבני אדם שהכל תלוי ב'סייעתא דשמיא', ואילו הדבר 'הנראה' תמיד, שמעשה הידים הם מביאים את הפרנסה ח"ו נהפך להיות רק בגדר 'שמיעה'...

ושמעתי לפרש בטעם שנאמר (תהילים קכז ב) 'יגיע כפך כי תאכל', ולא נקט 'יגיע ידך', כי הדבר ידוע שמי שיש לו רק כף יד בלא אצבעות ל"ע שהרי הוא מוגבל במעשיו, ולזה דימה את היגיעה והעבודה, שאין האדם אלא כדוגמת ה'כף' - שאינו יכול לעשות בעצמו, אלא כל עבודתו אינה אלא השתדלות בעלמא ואינה מביאה כלל את הפרנסה, ואם אכן האדם חי בהרגשה זו הרי 'אשריך וטוב לך'...

כה אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות, אמונה ובטחון, מה) כשאדם יוצא לשוק וצורך כספו בידו בכדי לקנות בו דבר מה, אם יאמין בבירור כי החפץ שברצונו לקנות הוא מהשגחתו יתב"ש וכן שהקב"ה הכניס בו את המחשבה לקנות, ואף הסכום שיקבעו הכל בהשגחה, וכן במוכר דבר מה - שיאמין כי הדעת למכור וכן הסכום הכל בהשגחתו יתב"ש, ערב אני בעדו כי השי"ת יצליח את כל דרכיו.

ג. נאמר בפרשתן (לא ד) אלף למטה אלף למטה, ונתבאר במדרש (כב א) שמכל שבט נשלחו ב' אלפים, אחד לעמוד במלחמה, ועוד אלף להתפלל עליהם. ותמה הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל (אור יחזקאל ח"ד - אמונה, עמוד קפ, מוצש"ק מטו"מ תשכ"ג) כמה תמיהות בדבר. א. מדוע נשלחו אלף המתפללים למקום המערכה, הרי מן הראוי להעמידם בתפילה בביהכ"ס. ב. מדוע שלח 'אלף' מתפללים מכל שבט, ולא היה סיפק ב'מניין' מתפללים, ומה גם שהיו יכולין לסמוך על תפילות כל בני ישראל, ומדוע הוצרך לייחד את האלף שמכל שבט ושבט. ג. על כולנה יש לתמוה, הרי מלחמה זו מלחמת מצוה הייתה - שציווה הקב"ה למשה 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים', ומה מקום לתפילה ותחנונים על נצחון המלחמה.

וביאר הגר"י, שאכן, הקב"ה בעצמו ניהל את מערכת המלחמה, אלא שהאדם בטבעו נוטה לחשוב כי כוחו ועוצם ידו עושה לו את החיל, ומחשבות אלו הם תחילת הכשלון והפסד המלחמה, וברצותו להצילם ממחשבות אלו שלח

הנוטל איזה דבר לעצמו בכוחו הגדול, ואין כוונת המדרש אלא למי שכבר קיבל מתנות מן השמים - העשיר בעשרו והחכם בחכמתו וכן בכל מידה נכונה שנתברך בה האדם, שעדיין מוטל עליו להכיר שכל אשר לו במתנת שמים בא לו, ולא מצד מעשיו הטובים זכה בהם, אז יעמדו המתנות ויתקיימו בידו, אבל ברגע שהאדם מתחיל לחשוב שכל מה שמקבל מגיע לו מן הדין שלא מצד המתנה, הריהו בבחינת 'חוטף לעצמו', וכן כששוכח מיהו הנותן ח"ו, מי הוא זה שנתן לו הכל, וכן החושב כאילו הוא זה אשר פעל בפעולתו או על ידו וחקר תבונתו הגיע למה שיש שהגיע גם זה נקרא חוטף לעצמו, ומשמים מפסיקים לו ל"ע את השפע קודש שהי' לו עד עתה, וממילא אין לדבר קיום.

זכה בעושר זכה בכל, אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכת התורה, אבל גבורתו ועשרו של בשר ודם אינו כלום... ומתנות אלו בזמן שאינן באין מן הקב"ה סופן להיפסק ממנו. ומאריך המדרש להביא על העמים וגבורים ועשירים שהיו בעולם ונאבדו (עיי"ש), 'למה, שלא היתה מתנתן מן הקב"ה אלא חוטפין אותה להם'.

ובאמת דברים אלו נראים כ'מדרש פליאה', וכי שייך לאדם לחטוף בעצמו, וכי יש ביד בשר ודם להעשיר את עצמו אם לא נתנו לו במתנה מן השמים, או שמא יש ביד אדם להחכים אם לא תינתן לו החכמה מן השמים. ומבאר הרה"ק החי' הרי"ם זי"ע (ליקושי הרי"ם בפרשתו) שבוודאי אין כל צד ומחשבה לומר שיש אדם

משה אלף מתפללים, כמספרם המדויק של עורכי המלחמה בפועל, שיתפללו בסמוך להם, וכך ידע כל אחד מהם כי 'מתפלל פרטי' יש לו, וכאשר יראה בעיניו את המתפלל לא ייחס את הנצחון לעצמו אלא לאדון הכל השומע תפילת המתפלל שיחדו עבורו (כי האדם קרוב למראה עיניו - ולא מספיק שידע שבתוך המחנה מתפללים עליו, כי אז עדיין מסוכן הוא לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל).

ד. וביאור הדברים נתבאר בספרים, כי הקב"ה רוצה שבניו יכירו וידעו כי זקוקים הם בכל עת לרחמי וחסדיו ועיי"ז יהיו תלויים בו, ואכן, כל עוד ש'חסרים' הם הנם תולין עצמן בו ומייחלים לחסדו, אך משנתעשר האדם שוכח הוא כי כל אשר לו מן השמים, ואינו זוכר שבכל עת הוא זקוק לרחמי שמים שישאר הכסף בידו ויבוא על סיפוקו - ולכן העמיד הקב"ה שיהא 'גלגל החוזר בעולם' (שבת קנא: תנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם), אבל אם יזכור האדם בכל עת כי אשר לו אינו אלא 'פקדון' מן השמים, ובעליו האמיתי של המעות והעושר (כיי"ב, גם לענין בעל רכוש מועט...) הנו הקב"ה נמצא שעדיין הוא 'תלוי ועומד' בחסדי הבורא, מעתה אין כל סיבה לקחת ממנו את ממונו...

וכך רמז לה הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע בדברי הגמרא (שבת קיט.) עשירים (שבשאר ארצות) במה הן זוכין (לעשירותם), בשביל שמכבדין את השבת, דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים... אמרתי לו בני במה זכית לכך, אמר לי, קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת, אמרתי לו [אשריך שזכית] וברוך המקום שזיכך לכך. ולכאורה קשה וכי חפץ היה רבי חייא בר אבא להוציא לאור 'ספר הסגולות' לעשירות, מה איכפת ליה כיצד העשיר בעל הבית בעשירות מופלגת כזו, אלא ביאורו, שר"ח ראה דבר חידוש - עשירות מופלגת בידי בשר ודם וה'גלגל' לא זז כלפי מטה אפילו בכהוא זה, ולזה שאלו כיצד עשירותך עומדת לעד, תירץ לו האיש, שהוא 'מכבד את השבתות', כלומר שהוא מכיר כי הכל בידי שמים, ואין לו משלו מאומה - שהרי השבת הוא עדות על בריאת שמים וארץ - וכל העולם כולו של הבורא הוא, ומכאן הוא סוד קיום עשירותו.

ה. פעם בישר אחד ממקורבי הגה"ק החזו"א זי"ע לרבו שנולד לו בן למזל"ט, וכה אמר לו 'מגיע לי (סקומט זיך מיר א) מזל טוב', חזר החזו"א על דבריו בנימת הערה 'מגיע לך.... מגיע לך'... כאומר, הרי הקב"ה אינו חייב מאומה לא לך ולא לאיש מבני עולם (מעשה איש, ח"ב מערכת 'אמונה ובטחון').

ו. וכבר אמר אחד מגדולי דורנו, הנה אנו אומרים 'אמת מלכנו אפס זולתו', הכל יודעים ומאמינים ש'אמת מלכנו', אבל כל אחד שואל 'היכן אני בתמונה' (וואו בין איך אין דיבילד), תשובתו 'אפס זולתו' - אינך נמצא כלל בתמונה - הכל רק מלכנו בלבדו.

ז. כי כך הוא דרכו של אדם - לב טיפש ונשחף - אם לא ישריש בקרבו את האמונה לזכור בכל עת כי אין לו משלו מאומה והכל מן שמים, הרי מיד כשימלאו אסמיו שבע כבר ישכח ויביט על כל קנייניו כ'שלו', ואוי למי שיזכירנו כי עד לאחרונה (או יותר) היה כאחד העניים (ואז הכיר היטב כי הוא זקוק בכל רגע לחסדי שמים), ידועה המליצה,

באר הפרשה - פרשת מטות

הם לפני ה', ובאמת ה'אהל מועד' הוא אשר לפני ה'. ותני' האוה"ח, עפ"י דברי חז"ל (שהש"ר על הפסוק שה"ש ד ב שינך כעדר הקצובות) שבמלחמה זו היו טחון רפש זטיט על פניהם כדי שלא יסתבלו בעבירה, לכן סמך מאמר 'לפני ה' למאמרו 'לבני ישראל'. כי בני ישראל אלו ראויים להיות לפני ה'. כמאמר ר' אחאי בר יאשיה (מסכת בלה פ"ב) 'כל המפנה עצמו מן העבירה ולא עשאה, אפילו הוא ישראל ראוי להעלות עולה ככהן גדול על גבי המזבח', וזוהי הדבר לזכרון - היינו שעצם המניעה מהעבירה תעמוד לזכרון לפני ה'.

ובתרגום יונתן (פסוק ג) 'ובכל דא חס לן למתלי עינן בן, ולא אסתכלון בחדא מנהון, דלא למחייבא בחדא מנהון ולא נמות במיתותא דמיתתון בה רשיעיא

ואל תשיבני - מה לי ולדברים גבוהים הללו, וכי 'עשיר' אני, וכי 'ראש ישיבה' או 'חכם הדור' אנכי... כי הדברים אמורים לכל איש כאשר הוא - בחכמתו ובממונו כפי דרגתו, שיאמין וידע כי כל אשר לו בחסד בא לו - לא הוא עשה ולא הוא פעל, גם יזכור שאין הקב"ה חייב לו מאומה רק במתנת חנם בא לו.

לזכרון לפני ה' - מעלת השומר עצמו בקדושה ובפרט בשמירת העיניים

בפרשתן (לא נד), 'ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל לפני ה'', הקשה ה'אור החיים' הק', מדוע הפסיק והכניס זכרון לבני ישראל בין תיבות אהל מועד לתיבות לפני ה', ונראה מלשון הפסוק שבנ"י

מעשה באיש עני ואביון שהיה דר בקצה העיר בבית נוטה ליפול, פעם הציע לו אחד מידידיו בעל חנות שיקנה אצלו 'כרטיס להגרלת הלאטער"י' (לוטו), אמר לו העני וכי שוטה אתה, כשנקלע לידי באיזה דרך 'שווה פרוטה' אקנה בה מעט לחם לעוללי הרכים ולא כרטיסי הגרלה. ריחם עליו ידידו והציע לו את דמי ההגרלה כהלואאה - שאם ירוויח בלוטו ישיב לו את ההלוואה. ואכן, באישון ליל ראה הידיד שעני זה זכה באלפי זהב וכסף... מיד החיש פעמיו לבית העני שכבר ישן היה בעמקות נפלאה להודיעו על ה'זכיה' הגדולה שנפלה בחלקו שנעשה לעשיר העיירה, בלב מלא התרגשות דפק על הדלת - תחילה בדפיקות שלוות ושקטות, משלא נענה דפק בחזקה בידעו שוודאי רצון בעה"ב שיקצנו משנתו להודיעו בשורה טובה זו. עד שבשעטו"מ נייעור הבעלים, ניגש אל הדלת ב'בגדי שינה' פתח סדק צר בדלת, ושאל את האורח מה רצונך... ענה לו ידידו 'רציתי לבשרך כי זכית בהגרלת הלוטו'... תוכ"ד נשתנה קולו של בעה"ב והחל גוער בו, ממילא כל בני העיר אינם יודעים מכך, אבל אתה הרי יודע כי הנני 'עשיר העיירה', וכי כך נוהגים, ב'חוצפה' כזאת - לדפוק בבית העשיר באישון ליל... ותוספת דברים אך למותר, כי כאן נראה תכונותיהם הנוראות של בני האדם (אם אינם מתקנים מידותיהם), עדיין יושב הוא בביתו הרעוע המט ליפול, וכבר 'שכח' הכל, והינו גוער במי שבא להיטיב לו ולבשר לו 'בשורה טובה' אודות עשירותו.

ידוע שרבי ישראל סאלאנטער זי"ע הקים את 'בית המוסר' משום מעשה שהיה, וזה דבר המעשה, שני ידידים היו שלפרנסתם שמשו כסנדלרים פשוטים, והיה מרוויחים בקושי את מטה לחמם. עברו ימים ואחד מהם עלה לגדולה והתעשר עושר רב, במרוצת הזמן נתעלה ונתגדל שמו של העשיר ונתמנה ל'ראש הקהל' עד שכבר שכחו הכל (וגם הוא עצמו) מעניותו לשעבר... ויהי היום, ו'ראש הקהל' שידך את בנו עם בתו של רב העיירה, שמחת הנישואין נערכה ברוב פאר והדר במעמד רבנים וקהל רב לכבודו של עשיר דן, כל זה היה לצנינים בעיניו של רעהו שנשאר בסנדלריותו ועניותו, הלה שכולו אכול קנאה היה החליט לעשות מעשה... בעמוד החתן והמחותנים תחת החופה ניגש אל ה'עשיר' הושיט לפניו 'נעל' ושאלו האם יוכל מע"כ לתקן לי נעל זאת, כאומר... לא ישכח מר שבי'עצם' אינו אלא סנדלר פשוט, כמוני כמוך... כשמוע העשיר בקשה זאת, נתבייש בושה וכלימה 'כדי בזיון וקצף', ונפל ארצה מתעלף, ובאותו מעמד נפח את נשמתו והשיבה ליוצרו מרוב צער וכלימה. באותה שעה עמד רבי ישראל וייסד את בית המוסר ללמד את בני ישראל עבודת המידות כיצד.

היה אומר הגה"ח רבי נטע ציינווירט צוק"ל, העולם סוברים שהטעם לפתיחת 'בית המוסר' היה כשראה רבי ישראל 'השחתת המידות' של העני עד היכן היא מגעת... אך לא כן הוא, שהרי 'השחתה' כזו נדירה היא למאד, ואין חוששין לדבר שאינו מצוי. אלא סיבת הדבר היה מחמת העשיר דייקא, מדוע איבד עשתונותו, ולא יכול היה לסבול מעט בושה - עשירות יש לך, כבוד יש לך, לראש הקהל נתמנית. גם בנחת זכית, השתדכת עם הרב, וכשכל כך היטיב ה' עמך, מה לך מתעלף בשל אמירה מטופשת של העני המסכן... אדרבה עליך לקחת את הנעל מידו ולקוד עמה, בהודאה לה' שהרים אותך מאשפתות... מדוע הספקת לשכוח לגמרי ממצבך הקודם...

נמי, כיוון שבני ישראל שמרו עצמם מלחמוא א"כ נחשב כאילו הקריבו את יצרם כקרבת תודה (ולא הוצרכו אלא קרבן על הרהור העבירה, ותו לא מידי), וזהו אומרו 'ונקרב את קרבן ה' שהקריבו את עצמם כקרבת לפני ה' בשמירת עצמם מן היצר'.

לעלמא דאתי, ודא יידבר לן ליום דינא רבא למכפרא על נפשתן קדם ה'. פירוש שנוהרו מלהביט בהם אפילו בהבטה בעלמא, בכדי שלא יתחייבו מיתה, וזהירות זאת תעמוד להם לזכרון ולזכות ביום הדין הגדול והנורא, לכפר להם על כל עוונותיהם".

מוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה עבדיך נשאו) לבאר כי כ"כ גדלה מעלתם של שבי המלחמה, כאילו הקריבו עצמן קרבן לשם ה'. וז"ל. לא היו צריכים להקריב קרבן תודה על חסדו ונפלאותיו עמהם שהצילם במלחמה מידי חרב, כי אין לך קרבן תודה יותר מהקרבת האיש את עצמו לה', כמו שדרשו על הפסוק (תהלים נ כג) 'זובח תודה יכבדנני' - ודרשו בגמרא (סנהדרין מג: דקאי על הזובח את יצרו ומתוודה עליו. והנה כתוב (ויקרא א ב) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה^ט מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם' והיינו אדם כי יקריב 'מכם' באם האדם מקריב מעצמו ומרצונותיו להקב"ה, הרי הוא 'קרבן לה', אך 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן' - אותם קרבנות שאדם מקריב מבהמותיו עליהם נאמר תקריבו את קרבנכם - קרבן זה נקרא על שם האדם שזהו קרבנו שלו. והכי

למקדשך תוב - בניין המקדש בקרב כל איש ישראל

בפרשתן (לב א), 'ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד'... ובסוף הענין כתיב (שם לג) 'ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת וכו'', וכל הרואה יתמה תמיהה רבתי, מדוע נתן משה רבינו את ממלכת האמורי ועוג מלך הבשן גם ל'חצי שבט המנשה', והרי רק בני גד וראובן באו לבקש שברצונם להישאר בחו"ל ואילו שבט מנשה לא באו לבקש מאומה, ומבאר ה'צרור המור' (בפרשתן) כי אין לבני ישראל קיום והעמדה רק ע"י שמירת הקדושה מידת 'יוסף' צדיק יסוד העולם, ולכן לא יתכן להשאיר את בני גד וראובן לבדם ללא שישבו אתם יחד לכה"פ חלק מצאצאי יוסף הצדיק הלא המה חצי שבט המנשה.

ח. והזהירות מחטא הצילה אותם אף בגשמיות - שלא נהרג אחד מהם במלחמה, וכמו שכתב רבינו בחיי' (ד"ה עבדיך) וז"ל. זה היה פלא עצום, ומהניסים הגדולים שאירעו להם לישראל אירע להם כאן במלחמת מדין, שהיו (המדינים) עם רב כחול אשר על שפת הים, והרגו ישראל מהם, ושבו מהם אלפים ורבבות, והכתוב מעיד שלא חסר מישראל אחד במלחמה, זהו שאמר (פסוק מט) 'ולא נפקד ממנו איש', והנס הגדול הזה (אירע להם) לפי שהיו שלמים בזכות, והוא שדרשו חז"ל (שבת סד.) 'ולא נפקד ממנו איש - לדבר עבירה'.

ט. וכבר פירשו בלשון הכתוב (ויקרא א) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה, תדע, מתי נחשב ה'קרבן' כקרבת לה' כשמקריב 'מן הבהמה', מהחלק הבהמי שבו... שזהו עיקר הנחת רוח לפניו ית' כשאדם מקריב מעצמו ומתגבר על עצמו בתאוות בהמיות בדברים שהוא מתאוה אליהם. כע"ז ביארו את הפסוק שבפרשת קרבן התמיד (במדבר כב ב) 'את קרבני לחמי', מהו ה'קרבן' שמעלה נחת רוח לפני הבורא עד שנקרא 'קרבני' - הוא 'הלחם' הרומז לכל ענייני הארציות, וכלשון הברכה 'המוציא לחם מן הארץ'.

י. והנה נאמר (לא ג) 'ונקרב את קרבן ה'... לכפר על נפשותינו לפני ה'', ובגמ' (שבת סד.) 'אמרו אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור עבירה לא יצאנו', הקשה החידושי הרי"ם אם אכן נכשלו בהרהורים מדוע המתינו עד עתה, ולא אמרו זאת מיד בשובם מן המלחמה. אלא, בתחילה היה נדמה להם שאין זה חטא כלל, כי מה בכך שהרהרו בליבם הרי לא בא הדבר לידי מעשה, אך לאחר שנאמרה פרשת הגעלת כלים - לטהרם מידי בליעת איסור, הבינו בעצמם שבליעה נחשבת כ'בעיץ', א"כ, אף עליהם לשוב ולבער מקרבם את הרהורי העבירה, ולטהר עצמם מבליעת האיסור בנפשם (ליקוטי הרי"ם בפרשת ד"ה עבדיך).

הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע היה אומר שסגולה למחשבות רעות ללמוד פרשת 'הגעלת כלים'. מעשה בבחור שנכנס אל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע וקבל בפניו על מחשבות הטורדות אותו, אמר לו הרה"ק שסגולה כנגד מחשבות ללמוד בכל יום ב' דיבורים של המהרש"א. אחר זמן אמר הבחור שעצה זו צחצחה לו את מוחו (בדרך אגב נוסף, שבכדי ללמוד מהרש"א יש ללמוד תחילה את דברי הגמרא..., ואין סגולה כתורה ואין שמירה כתורה).

באר הפרשה - פרשת מטות

והנה, עומדים אנו בימי 'שלושת השבועות', ימי האבלות על חורבן הבית שאירע בימים אלו, והזמן גרמא לבנות 'בית מדור לשכינה' בקרבנו^א, וכמו שנאמר (שמות כה ה) **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ודרשו 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם', בתוך כל אחד ואחד^ב, והיינו על ידי שישמור על גרי הקדושה^ג.**

יא. וכל זאת לא יגיע לאדם רק לאחר עמל ויגיעה רבה ועצומה, כפי שדרשו דורשי רשומות, במקרא שכתוב (תהילים קיח ג) **יאמרו נא בית אהרן וגו' יאמרו נא יראי ה', ולא כתב בית אצל יראי ה', וכעין זה נאמר (שם קלה יט-כ) 'בית אהרן ברכו את ה', בית הלוי ברכו את ה' יראי ה' ברכו את ה', כי אצל אהרן ובניו בברית כהונה יש מקום של 'בית' - שירש את הכהונה מבית אביו, גם 'הלוי' מיוחס הוא ל'בית' אבותיו, מה שאין כן ביראת שמים, על כל אחד להיות ירא שמים בייחוס עצמו, לבנות בעצמו את ה'בית'.**

כיו"ב אמר הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע על דברי הגמרא (ב"מ פה.) **'כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם שוב אין התורה פוסקת מפי זרעו',** ואמר הרה"ק שכל זה אינו כי אם בתורה, משא"כ קנייני קדושה על כל אחד לקנות בעצמו בעמל ויגיעה.

יב. ומפורשים הדברים ב'ש"ך' על התורה (מגורי האריז"ל, פר' תרומה), וז"ל. **'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם',** לא אמר משכן אלא מקדש, לומר, **אם יקדשו עצמן יהיה כל אחד מהם מרכבה לשכינה, זהו ושכנתי בתוכם ממש,** לזה אמר 'ועשו' ולא ועשית, **כי כל אחד רמוז המשכן בגופו, הארון רמוז בלב, הכרובים... אלא לרמוז למה שאמרנו שיעשו בגופן - שיקדשו איברייהם ויעשו משכן ומרכבה לשכינה, ולזה אמר 'ועשו' וכן תעשו' שתי פעמים אחת למשכן ואחת לגופן.**

כה אמר הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (מהר"י פרשת ויצא ד"ה וזה שער השמים) **כי מצינו לחז"ל הקדושים שאמרו (הובא רש"י פר' ויצא) כי ביהמ"ק של מטה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה, ובמקום אחר (ע"י רש"י פרשת בשלח ד"ה מכן לשבתך) אמרו להיפך כי ביהמ"ק של מעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של מטה, ומבאר הרה"ק שאין כאן כל סתירה, אלא מתחילה עמד ביהמ"ק למעלה, לאחר שנים בבוא שלמה המלך לבנות בית המקדש למטה בנאו כנגד ביהמ"ק של מעלה... ומאז (שנחבר הבית) בכל זמן ומקום שיהודי מקדש את עצמו ואת אבריו כביכול נוטל הקב"ה את בית מקדשו ומכוונו כנגד אותו היהודי.**

יג. בענין ה'גדרים' ביארו את האמור ב'מגילת איכה' (א ט) **'טומאתה בשוליה',** במשל למה הדבר דומה לאחד שראה את רעהו מתעטף בטלית נאה והתאוהו אף הוא להשיג כמותה, מיהר לברר אצל חברו היכן קנית טלית משובחת זו, והשיב לו אצל איש פלוני במקום פלוני, הלך הלה וביקש מהמוכר שיתן לו טלית, הביא לו המוכר את מבוקשו, אך הזהיר אותו שיתפור את שולי הבגד בכדי שלא יפתחו כל התפירות, אך הלה לא השים ליבו לדברי המוכר ולא תפר את השוליים, ואכן לא עבר זמן מרובה והחלה הטלית להיפרם ולא נשאר ממנה אלא חוטים חוטים... ותעל חמת הקונה וירץ אל המוכר בשאלת 'למה רימיתני... והלא שילמתי לך במיטב כספי בשביל טלית משופרא דשופרא והנה נתת לי 'זיבורית דזיבורית' (סוג ג.)... השיב לו המוכר, הנה טלית זו היא אכן ממין משובח, ומה אעשה לך כי 'התחכמת' ולא שמעת בקולי לתפור את השוליים... וזהו שאמר הכתוב **טומאתה בשוליה, שמאחר שלא נזהרו 'בשוליים', ולא הציבו גדרות וחומות לשמור בשמירה מעולה אזי היה מקום ליצר הרע להיכנס ולהחטיאם עד שנפלו לגמרי.**

כתב בספר 'לקוטי שמואל' (להג"ר שמואל יוסף וועלער זצ"ל מקלעצק, נדפס בשנת תער"ד) על הפסוק (בראשית כז כז) **'וירח ריח בגדיו',** וזה לשונו, במדרש (סנהדרין לז.) **'אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו'. נראה לבאר במוסר השכל, הנה לדאבונו הורע מצב הגשמי של עם ישראל, ורבים מוכרחים לנדוד לארץ החדשה - אמעריקא (מדובר מאמעריקא דאז בשנת תרע"ד, לא כן היום שרבו בה עוסקי תורה ומצוות, יהודים יראים ושלמים לתפארת בית ישראל), ואיך יתנהגו שם - אוי ואבוי, אף אותן האנשים שידענו ליראים וחרדים מתהפכים בין שבוע לבריות אחרות, מסירים מעליהם עול תורה ומצוה ועושים כל מה שלבם חפץ, כי הרבה המקום גורם והרבה חברים רעים עושים. נצייר בדמיונו שבן אחד כותב לאביו מאמעריקא, מהר אבי ובא אלי כי פה תשתכר שלושים רובלי כסף לשבוע, אך באשר אנשי עירנו לובשים בגדים קצרים והולכים בלי זקן ופיאות לכן תעשה גם אתה כמותם לבל תהיה לשחוק ולקלס, הזקן לא יחשב הרבה, יקצר בעליונים ויארץ בתחתונים, ואף הזקן יספה הכל לפי המאדע, אף כי רגיל בבגדים ארוכים ופאות ארוכות. יען כי זה לא מעיקרי הדת היא ומותר לעבור על קלות כאלה בשביל ריוח ל' רוי"כ לשבוע. ואם יכתוב לו בנו שיוכל להרויח ל' רוי"כ אך יראה**

שמעתי מחכם אחד לרמוז כזאת בדרך רמז, והנה
'ציון' בנימטריא יוסף כידוע, ובהתחנן האדם
לבוראו - ממקומך מלכינו תופיע ותמלוך כי מחכים
אנחנו לך, משיבו השי"ת, מתי תמלוך בציון - היינו
מתי תשלוט על מידת יוסף הצדיק, כי אז תחזינה עיניך
בקרוב ממש בשוב ה' לציון ברחמים".
ודע, כי ה'קדושה והטהרה' הם הם מיסודות היהדות,^ט
והוא אשר אנו אומרים בכל עת מצוא 'אשר בחר

לחתך מעט את חוטמו ולקצרו קודם נסיעתו, משום שלאנשי אמעריקא חוטמים קצרים וחוטמו הארוך יהיה לשחוק
בעיניהם, בטח לא ישמע לו אביו ולא יאבה לחתוך חוטמו בשביל שלושים רו"כ, אך אם יכתב לו כי ירויח בארץ
החדשה אלף רו"כ אפשר שיסכים האב לחתוך חוטמו בעד סכום גדול כזה. אבל אם יכתוב לו כי ירויח אלף רו"כ
לחודש אך לזה צריך לנקר את עיניו משום דאנשי אמעריקא עינים להם ולא יראו את הדרך הישרה, גם צריך
לחתוך ולהוציא את לבו, לב איש ישראל המלא רחמים חמלה וחנינה, וישים לב אבן תחתיו, כי מפני שבאמעריקא
אין לאנשים לב אדם ואין דואג לחברו כי איש אל כספו פונה האם ירצה בזה האב... האם יתן להוציא ממנו לבו
ולעזור את עיניו אשר חייו תלויים בהם... הלוא הוא כמו שאומרים לכות לסוס הראש וליתן לו שק שיבולת שועל.
ובאו חז"ל לרמוז בדבריהם הקדושים, דכמו שלא יתן לסמא את עיניו ולחתוך ליבו בעד כל כסף, כן לא ישנה את
צלם איש ישראל בעד כל הון, מפני שלסוף יגע גם בעיקר חיותו, ילך מדחי אל דחי עד שיאבד וישחית את ליבו
ועיניו הטהורים. וזהו שאמר וירח את ריח בגדיו 'אל תקרא בגדיו', לא הבגדים בלבד ישתנו, 'אלא בוגדיו', משינוי
הבגדים יבוא להיות (הוא עצמו) בוגד.

יד. וכך אנו מבקשים בזמר 'י-ה רבון' למקדשך תוב ולקודש קודשין, ובפשוטו, הבקשה היא שישוב הקב"ה ויבנה
בית מקדשנו ותפארתנו במהרה בימינו כי מחכים אנחנו לך. אך ניתן להעמיס בכוננתו שהקב"ה עומד ומבקש
מאת כל יהודי באשר הוא - למקדשך תוב ולקודש קודשין - אנא, שוב תשוב למקדשך, זכור נא ימים מקדם, עת
נשמתך היתה זכה ומצוחצחת, וכביכול היית מקום 'משכן' לשכינה הקדושה, וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' על
הפסוק (ויקרא כו, יא) 'ונתתי משכני בתוכם', וז"ל, ע"ד אומרנו (תהילים עו, ט) 'אהל שכן באדם', שעיקר משכנו יתברך
הוא תוך נשמות עם קדושו. כיו"ב איתא ב'מסילת ישרים' (פכ"ו) על האיש המתקדש ביותר ש'הוא עצמו נחשב
כמשכן כמקדש וכמזבח, ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבן שעולה על גבי האישים'. עתה אנא, שוב למקדשך,
הפוך את לבך ל'קודש קדשים' ותזכה להשראת הקב"ה בקרבך.

וכבר מצינו בדברי חז"ל (בכורות ח:) ששאלו זקני אתונא את רבי יהושע בן לוי 'מציעתיה דעלמא היכא', פירוש
היכן אמצעו של העולם, 'זקפה לאצבעתיה, ואמר להו, הכא', ובפשטות הכוונה שדחה אותם בקש, ולכן זקף את
אצבעו והראה על המקום שעמד בו שהוא אמצעו של עולם, וכאשר שאלו אותו מנא ליה הא, אמר להם שיביאו
חבלים למדוד. אמנם הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע פירש עומק דבריהם [כי בודאי לא היו חז"ל מביאים
בגמרא שיחה בטילה שדחה ריב"ל לאותם זקנים], שכוונת השאלה היתה על מקום בית המקדש שאמרו (עי' יומא
נד:) שהוא באמצעו של עולם, ושאלו זקני אתונא היכן מקום השכינה, ולכך הראה להם 'כאן' היינו באצבעו כנגד
הלב, כי כל אחד בונה בית המקדש בתוכו על ידי התגברותו נגד אש התאוה של היצר הרע, וביד כל אחד ואחד
לבנות מקום של השראת השכינה בקרבו ובפנימיותו.

טו. בענין העמידה בנסיון, כבר אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, שהנה נאמר (זכריה ב ט) 'ואני אהיה לה נאום ה' חומת
אש סביב', ולכאורה לשון הפסוק אינו מדוקדק, שהיה צריך לומר 'נאום ה' בראש דבריו או בסוף הפסוק, ומדוע
נכתבו תיבות אלו באמצע הפסוק ושלא במקומו, אלא שחומת אש קאי על נאום ה', לומר לך, ש'נאום ה' - דברי
ה' ומצוותיו צריכים להיות כחומת אש סביב שאי אפשר לזוז הימנה ימין ושמאל, וזה הוא בניין בית המקדש הפרטי.
וכך מספר כ"ק האדמו"ר מראחמיטריווקא ארה"ב שליט"א (אמרות טהורות, פרשת בשלח), פעם היה אצלי איזה 'יהודי
פשוט' מרוסלאנד (רוסיה), ובתוך דבריו הזכיר שבכל עת שהותו ברוסלאנד היה שומר תורה ומצוות הוא ובניו כל
הימים - אף תחת שלטון הקומוניסטים, וכשהחשבתני את הדבר בהפלגה גדולה של חשיבות על שעמדו בנסיונות
קשים ומרים ולא נכנעו ליצר ולשלטון הרשע, נענה היהודי ברוב תמימות, כשאינו מבין מה רבותא יש בדבר, וואס
הייסט מסירות נפש... אז גאט לאזט ניט טאר מען ניט (וכי מה מסירות נפש יש בדבר, הרי אם הקב"ה אוסר עלינו ענין פלוני אסור
להמרות את פיו...), ומכאן, נלמד כוחה של אמונה פשוטה, להעמיד את דבר ה' כחומה בצורה שאף אם נרצה לא נוכל
לעבור ולהמרות כנגד רצון ה'.

באר הפרשה - פרשת מטות

זכר שמענו רבים אומרים, 'עלי לא ישפיע הדבר לרעה', 'לי זה לא יזיק', הרי לך לשון החסיד יעב"ץ (בפירושו לאבות ב ה) 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך... פן תאמר, הרבה פעמים נלחמתי עם יצרי ונצחתיו, הוא נשבר ואני נמלטתי (מעות בידם) שהרי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, אם כן, לא היצר אשר נצחת בימים הקדמונים אתך עתה, כי פנים חדשות אתך.

והדברים אמורים כלפי שמירת העיניים^י, אשר על ידי זה יזכה להשכין את השכינה הק' בתוכו,

בנו מכל עם וקדשנו במצוותיו, 'קדשנו במצוותיך' ואז 'ותן חלקנו בתורתך', וכיו"ב הרבה^{טו}.

ובל איש מישראל שייך בענין זה, כמו שכתב האור החיים' הק' בפסוק 'קדושים תהיו' (ויקרא יט ב), וז"ל. והוציא זכרון מצוה זו בלשון זה של קדושים, לומר, שכל המקיים מצוה זו נקרא קדוש^י. ולמעם זה דקדק לומר אל כל עדת בני ישראל, לומר, כי מצוה זו ישנה בכל אדם. שכל איש ישראל בקיימו מצוה זו קדוש יאמר לו, ואין הדרגה בישראל שתהיה נמנעת מהשגה זו.

בשנת תשל"ז אמר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע, לפרש את הכתוב (כח ד) 'את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים'. שקאי על האדם עצמו - שיקריב את עצמו כקרבן לה' בבוקר ובין הערביים. פעמיים ביום, בבוקר ובערב, אחר השבת כשנכנסו אליו כותבי ה'אמרי קודש', והראו לו את הדיבורים, שאל הרבי האם כבר נאמר 'דיבור' כזה בספרים, ענוהו כי ב'חידושי הרי"ם' על התורה יש משמעות כזו בפסוק ריש פרשת ויקרא 'אדם כי יקריב מכם', אמר הרבי - 'החידושי הרי"ם' היה יכול לדרוש כזאת בימיו, אבל בימינו אנו, אי אפשר לדרוש כזאת, אלא כך תכתבו, 'את הכבש' מלשון 'כובש את יצרו', שעל האדם לכבוש את יצרו בבוקר ובין הערביים... ובוודאי הכוונה כל חד וחד ב'יצרא' דיליה, שיקבל על עצמו להתגבר עליו בעיניים בהם יש לו נסיונות לכה"פ פעמים באהבה בבוקר ובערב אז יראה עם הזמן שהוא כובשו לגמרי (לבם של ישראל, ע' קני"ב, מעדותו של הגה"ח ר' נחום ראטשטיין שליט"א). הנה מצינו בתורה שנכתב 'פינחס' מלא, וכבר דרשו בזה חז"ל (זוה"ק פרשת אחרי דף נז:) שהוסיף הכתוב אות י' בשמו כשנזדרז במצוה וערך קנאותו להרוג את זמרי (עיי"ש), ובדרך הרמז יש לומר שבא הכתוב לומר שאפילו א קליין ידעלע (יהודי 'קטן' ופשוט) אם יעמוד בנסיון במלוא עוז ותעצמות אזי הרי הוא כגדול שבגדולים, ויזכה לו ולזרעו אחריו...

טז. צא ולמד מגדולי הדורות איך שהיו נזהרים בעיניים הללו עד כדי מסירות נפש, מעשה אחד מני רבים - מסופר על הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל שבשנות בחרותו נסע לוילנא ללמוד שם תורה, בסוף הדרך איקלע לפניו שאלה של איסור יחוד - ללא כל שאלות וספיקות קפץ מהעגלה, ונשברו עצמותיו, והוצרך לשהות בבית החולים ג' רבעי שנה...

יז. המורם מדבריו, שעל ידי שאדם נמנע מללכת אחר יצרו, הרי הוא נקרא קדוש. עתה, ודלא כפי המורגל בלשון בני"א לכנות 'קדוש' רק על אחד משרפי מעלה, או לאידך גיסא אדם שנרצח ל"ע על קידוש ה', כי כאן מצינו שכל המקיז מדמו לעצור את תאוותיו למען שמו באהבה 'קדוש יאמר לו'.

יח. וביותר צריך חיזוק בחדשים אלו - תמוז ואב, שהם מכוונים כנגד העיניים (ספר יצירה), ונרמז במאמר הכתוב (איכה א טז) 'עיני עיני יורדה מים', שחורבנות בתי המקדש היו בחדשים אלו בגלל שלא שמרו על העיניים. כה אמר הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (דברי שמואל, קרח) ועוד צדיקים (אמרי נועם לחודש אלול) לפרש הפסוק (איוב לא א) 'ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה', שהנה חודש אלול מזלו בתולה, והשומר עיניו מראות ברע בחודשי תמוז ואב שהם כנגד העיניים, אינו צריך לדאוג בחודש אלול, ואם ברית כרתי לעיני בחודשי תמוז אב מה אתבונן על מזל בתולה.

מעשה נורא הובא במדרש (ילקוט שמעוני קסא) על רבי מתיא בר חרש ש'היה זיו פניו מבהיק כזוהר השמש, ואמרו עליו שמימיו לא הסתכל באשת איש ולא באשה אחרת'. נתקנא בו השטן וקיבל רשות מן השמים לנסותו בהסתכלות אסורה, 'אמר בלבו מתיירא אני שמא ישלוט בי יצר הרע. ומה עשה אותו צדיק, קרא לאחד מתלמידיו שהיה משמשו ואמר לו, בני לך והביא לי אש ומסמרים. כיון שהביאם, הבעירים באש ונעץ אותם בעיניו, וכיון שראה השטן כך נבהל ונרתת והלך מעליו ועלה למרום ואמר, רבש"ע כך וכך היה המעשה. מיד קרא הקב"ה לרפאל שר של רפואות ואמר לו לך ורפא עיני מתיא בן חרש. הלך רפאל המלאך ועמד בו, אמר רבי מתיא מי אתה, אמר לו

בהתגברו ועומד בניסיון מתקדש שם שמים מאד וזכותו נורא ועצום, וגם בעוה"ז יראה נועם ברוב הימים, כי כל ההנאות שהאדם נמנע מהם מפני כבוד שמים משתלם לו ממקום אחר בהיתר בהמשך הזמן...

בדברים הללו מצאנו בדברי ה'גר"א' זי"ע (אדרת אליהו, בראשית, הובא באבן שלמה פ"ב אות י), וז"ל. 'מה שמשיג בעל התאוה אחר רוב השתדלות בעניין רע, נעשה לתמימי דרך בעניין טוב - בלא עמל. וכמו בכבוד שבל הבורח ממנו רודף אחריו, כן הוא כבל התאוות' (כלומר קצבת ה'הנאה' שהוא נמנע ובורח ממנה תרדוף אחריו ותשיגנו), עכ"ל.

מבאן יענה כל איש ליצרו הבא לסמא את עיניו ולומר, היאך אשמור את חוקי ה' ואנצור את בריתי, וכי נגור עלי שלא ליהנות מן העולם הזה, עליו לדעת שבל זה הבל ורעות רוח. אדרבה, הירא את אלוקיו ומתגבר על יצרו הוא יזכה לנעימות ועריבות ומתיקות, לתענוג שאין כל בריה יכולה לשער, לא רק בעולם שבולו טוב אלא אף בעולם הזה. וכבר כתב ה'רוקח' (סוף הפטרת יתרו) שישעיה הנביא אמר לאחו - שהיה רשע, שאם יקפיד לשמור את עיניו מראות ברע, מובטח הוא שינצח במלחמות.

ככל היוצא מפיו - כוחה של כל תפילה

כתב הרה"ק מקמארנא זי"ע (בחומש היכל הכרנה) על הפסוק בפרשתן (ל א) 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה', שהוא מלשון 'מיחל' ומקווה, ואמר הכתוב 'לא יחל דברו' - היינו דיבורי תפילה, שלא יהיה מקווה שתפילתו תפעל פעולתה, אלא יגש אל התפילה בדרך

וכן על ידי שמירת הפה מכל דבר איסור. נוראות מצינו בדברי ה'חתם סופר' (בלק ד"ה במסורה) המביא שג' פעמים מצינו בכתבי הקודש תיבת ה'אָמְנָם'. א. 'האמנם לא אוכל כבודך' (לעיל כב לו). ב. 'האמנם אלם צדק תדברון' (תהלים נח ב). ג. 'האמנם יִשָּׁב אלוקים את האדם על הארץ' (דב"ה ב' ו יח). ומבאר השייכות בין כל ג' פסוקים אלו, בזה"ל, כי הקב"ה מתרעם על האדם שהפסיד לעצמו הכבוד הגדול הזה להיות משכן ה' בתוכו רק בטומאת שפתיו. וזהו האמנם לא אוכל כבודך בתמיה, וכי קטן הוא הכבוד הזה האמנם ישב אלוקים את האדם על הארץ, רק האמנם אלם (וכמו ש) אמרו חז"ל (חולין פט). מה אומנותו של אדם בעולם הזה יעשה עצמו כאילם, יכול אפילו לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון, עכ"ל. והרי שיכול האדם לזכות ל'כבוד הגדול' שיהיה משכן ה' בתוכו אלא שטומאת שפתיו מרחקת ממנו השראת השכינה. וכמה גדול הכאב והצער עד שאבינו שבשמים 'מתרעם' למה עיזבתני... ולמה לא רצית שאשכון בתוכך...

אשרי הזוכה לשבור טבעו לעשות נחת רוח לבורא ית"ש, ובפרט בעניינים שנפשו נוטה ומחמדת אותן^ט, כי דייקא בדברים אלו יזכה לשכר עד אין קץ, ולא ידאג מ'הפסד' הנאותיו בזה העולם - כי אדרבה 'אמר הקב"ה עלי לשלם שכר על אותה העין' (שלא הבישה בעבירה, במדב"ר יד ו), והקב"ה ימלא כל חסרון הנאותיו בעודו בעולם הזה.

ולא עוד אלא שזהו שבחו של מקום - 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו' (בנוסח 'ברוך שאמר' שנפל כפיתקא מן שמיא, 'שורי זהב' אר"ח נא א). וכך כתב הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע (קריינא דאונגרתא אגרת קט), וז"ל. 'גם צריך לדעת כי

אני רפאל המלאך שלוחו של הקב"ה ששלחני לרפאות את עיניך. השיבו, איני רוצה, מה שהיה היה (כי עדיין התיירא שלא ישל). חזר רפאל לפני הקב"ה ואמר לו כך וכך אמר לי מתיא בן חרש. אמר לו הקב"ה, לך אמור לו, מהיום ואילך אל תירא, אני ערב לך בדבר זה שלא ישלוט בך יצר הרע כל ימי חיך. כיון ששמע מפני המלאך, קיבל רפואתו ונתרפא'.

פשיטא שמעשה זה הוא למעלה מהשגתנו, ואין דורשים מעמנו לנהוג כך, אך לכל הפחות עלינו ללמוד עד היכן הדברים מגיעים, ומתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, ואפילו בנגיעה קלה בעלמא. ומאיך צריך לדעת מה שכתב ה'מסילת ישרים' (פכ"ו) על עניין הקדושה 'תחילתו עבודה וסופו גמול, תחילתו השתדלות וסופו מתנה', ואם יעשה מה שבידו מובטח הוא שיקדשו אותו הרבה מן השמים ויתנו לו במתנה את מידת הקדושה.

יט. כך היו אומרים ב'פולין', המושל (על עצמו) הוא אדם, אך מי שהוא 'נמשל' (על ידי יצרו), הרי הוא בהמה, שנאמר (תהלים מט יג) 'נמשל - כבהמות נדמו'.

באר הפרשה - פרשת מטות

וודאות - שבועה ככל היוצא מפיו (בתפילתו) יעשה לא יחל דברו - כוחו של דיבור בסור מרע ובעשה טוב הקב"ה יא, ואפילו היוצא מפיו בסתמא - ללא דביקות בפרשתן (ל ג), 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה' אלא אמירה בעלמא" גם זאת יעשה הקב"ה. מבאר בזה הגה"ק האלוקי רבי חיים וויטאל

כ. וכה זעק הרה"ק ה'ברכת אברהם' ז"ע (בתוך כדי אמירת פרק צ"א שבתהלים 'יושב בסתר' וכו' לאחר הדלקת נר חנוכה), 'יקראני ואענהו', דוד המלך מגלה את אוזונו, שהקב"ה עומד ומכריז, 'יקראני ואענהו', רופט מיר און איך וועל אייך ענטפרען, און פארוואס ענטפערט ער נישט, וייל מ'רופט איהם נישט'... (בתרגום -) בני אהובי, קראו אלי ואענה אתכם, אמלא כל רצונכם לטובה, ומדוע נראה לפעמים שאינו 'עונה', כי אכן אינו קורא אל ה'. ואין הכוונה שאינו 'מתפלל' כלל... אלא אף אם מתפלל אך אין זה מתוך ההכרה וההרגשה כי רק על ידי התפילה תגיע אליו הישועה, דוגמת המבקש טובה מחברו באופן שרק בידי חבר זה היכולת לעזור.

פעם נסע הגה"צ רבי יהודה לייב קאסטלניץ זצוק"ל (אביו של הרה"ק הרמ"ח סלאנים ז"ע) מטבריה לחו"ל אל בית רבו הרה"ק ה'דברי שמואל' ז"ע והייתה הנסיעה קשה ומשברת עצמות, תחילה היו נוסעים ביבשה מטבריה ועד חיפה, משם הייתה הנסיעה בדרך אניה בלב ים עד לאודסה, ומשם שוב ביבשה ברכבת הקיטור עד לגרודנא, ומשם לבית הרבי. אחר כל טלטולי הדרכים הגיע רי"ל בשעתו"צ לחצר הקודש והסתופף בצילא דמהימנותא תקופת זמן כשהוא נהנה מזיו השכינה... בדרכו חזרה על הרכבת מגרונדא לאודסה והוא זקן וחלוש, ומתייסר ביסורי חולי מעיים הרגיש רי"ל כי גברו יסוריו למעלה ראש ואי אפשר לו לסבול, והיה גונח ונאנח מרוב יסוריו, נתיישב לצידו יהודי נשוא פנים שניסה לשאלו מיהו ומה מעשיו, ומדוע הינו גונח כ"כ, משראה היהודי כי יסוריו קשים ומרים פסק מלשאלו שאלות מיותרות, ורק אמר לו 'ווארט' מצדיקי אמת, הנה כתיב (תהלים פט כז) 'הוא יקראני אבי אתה, קלי וצור ישועתי', כי הנה בכל מצב שיהודי נמצא בו, אם יעורר בקרבו לדעת כי הקב"ה הוא אביו אוהבו ומתוך כך יבוא לקרוא - הוא יקראני אבי אתה - בזעקת 'טאטעניו העלף' (אבי אבי עזור לי והושיעני), אזי קלי וצור ישועתי - יחיש לו הקב"ה ישועה שלימה במהרה (ותתהפך מידת אלוקים - הדין לרחמים וישועות).

הדברים נכנסו בלבו של רי"ל והחל זועק מקירות לבבו טאטעניו העלף, ומיד שכחו כאביו וכל יסוריו נמוגו כלא היו... וכן נמשך כל זמן נסיעתו ברכבת - במשך 'מעט לעת' שלם. ואף עלייתו על האניה היתה בדרך פלא, שלא ידע איך ישא בעצמו את כל חבילותיו ומטלטליו מהרכבת לאניה, והנה צץ לנגדו נער שסייע בעדו להעביר את כל החפצים ללא בקשת תמורת ממון, אף על האניה חזר כל עת הנסיעה טאטעניו העלף... טאטעניו העלף... והיה רי"ל מספר כי מעולם לא הייתה לו נסיעה בלב ים קלה כאותה נסיעה, הים היה רגוע מבלי רוחות סערה, ומשהגיע לחיפה וירד מהאניה על היבשה מצא מיד נער ישמעאלי שלקחו בפרדו לביתו בטבריה, וכל אותה העת ישב רי"ל וחזר בעצמו 'הוא יקראני אבי אתה - טאטעניו העלף שתהיה הנסיעה כראוי ובנקל'... וכל הטובות הללו עבור קריאתו 'טאטעניו העלף' שוב ושוב, ומשבאו קרא הערבי לעומת 'מקבלי הפנים' הבאתי לכם את ה'טאטעניו' שלכם..

כא. אין לך תפילה שאינה עושה רושם בשמי מרום ומעוררת רחמים, הנה איתא בגמ' (יומא סט:), שחז"ל ביקשו מהקב"ה להעביר מן העולם את 'יצרא דעבודה זרה', שהוא הוא שהחריב את בית המקדש הראשון והרג את הצדיקים והגלה את ישראל מארצם ועדיין מרקד בינינו, ישבו בתענית שלושה ימים ושלושה לילות ונמסר בידם כשהוא יוצא אש בדמות אריה מבית קדשי הקדשים, אמר להם הנביא לישראל היינו יצרא דעבודת כוכבים שנאמר (זכריה ה ח) 'ויאמר זאת הרשעה'. וכשתפסוהו נשמת ממנו שער אחד והרים את קולו וצעק, אמרו היכי נעביד דילמא חס ושלוש מרחמי עליה מן שמיא, אמר להם הנביא הטילוהו בדוד העשוי מעופרת ויסתמו את פי הדוד בעופרת שלא יישמע קולו חוצה (כטבע העופרת 'לשאוב' ולבלוע את הקול). ומתבאר בדברי הגמרא שאפילו יצר הרע דע"ז שללא כל ספק דינו ל... מ"מ, אם יצעק ישמעוהו בשמים וירחמו עליו אף אם מחמת כן ימשיך להחטיא ולקלקל את העולם, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר אם יהודי יצעק לאביו שבשמים כמה רחמים יעורר בזעקתו, ובפרט אם יבקש ויתחנן להינצל מאותו יצר...

כב. כה אמר הגה"ק רבי חיים מוואלאזין ז"ע בשם הגר"א ז"ע (הובא בכתר ראש אות כב) על המאמר הידוע (חזה"ל שער חשבה"י ט) תפילה בלי כוונה כגוף בלי נשמה, שלא בא לומר שאינה נחשבת 'תפלה' אלא, כי יש קרבן 'בהמה' שיש בו חיות, וקרבת מנחה אין בו חיות, ולזה ה'מנחה' דומה התפילה שהיא בלי נשמה.

באר הפרשה - פרשת מטות

יא

זי"ע (ליקוטי תורה פר' עקב) בשם החכם מהר"ש שורק שאין בהם ממש, כי ככל היוצא מפיו - של אדם, זללה"ה בענין שמירת הדיבור^ג, שזוהר האדם שלא יעשה את דבריו חולין - שלא יזלול בדיבורי פיו לחשוב יעשה רשעים ח"ו. על כן ישמור מאד פתחי פיו...^ג

כג. נוראות מצינו במשנת הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (החדש, ריש פר' קרח), שכל קדושת האדם תלוי ב'שמירת הפה', דהנה איתא במדרש (רבה יח ג) שקרח שאל את משה 'בית מלא ספרים' מהו שיהא חייב במזוזה, וענה משה רבינו 'הן', ומבאר החת"ס וז"ל. כי גם אם תוכו של אדם יקדש כולו כמלאך (כבית המלא ספרים) לא יועיל אם לא יקדש פתחי פיו, וכן להיפך - גדול שמירת הפה אף אם לא יהיה בית מלא ספרים - פירוש, שלא יהיה מלא תורה ויראה, אם רק פתחי פיו שמורים קדוש יאמר לו - אך יזהר שלא יהיה בית העצים והתבן 'מעשי בהמה' שהם רשעים גמורים, אבל זולת זה עיקר הכל תלוי בפתחי פיו, ולכן בית מלא ספרים בעי מזוזה בפתח דווקא לרמז כנ"ל. שמעתי מצדיק אחד לומר בדרך הרמז, כי הנה 'סולת' מרמזת בכל מקום על ענין נקיות וחשיבות, אמנם אם נצרף תיבת 'פה' לסולת יעלה בידך תיבת 'פסולת', ללמד שאפילו אם חשוב האדם כסולת נקייה, אך אם לא ישמור על ה'פה' הרי הוא כ'פסולת' ל"ע...

כד. מעשה באחד מהרבנים אשר הזדמן לביתו של הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל בוויילנא ושוחחו בדברי תורה, בגמרם שאלו הגר"ע לסיבת בואו העירה, השיב הרב שנקלע לוויילנא עקב מסע הלוויה של רב פלוני שהיה דר בשכנות אליו ועתה נלב"ע ונטמן בוויילנא. שקע רבי חיים עוזר במחשבותיו ושאלו, האם מגיד מישרים פלוני הספיד את הנפטר, סיפר לו האורח, שכבר היה מוכן לשאת דברי הספד וכיבושין, גם נעמד על 'כסא' למען ישמעוהו כל הקהל, ולפתע פתאום נשמט הכסא מרגליו והתהפך לאחוריו ונפצע והבהילוהו במהירות לבית החולים, ולא עלתה בידו להספיד. שוב שקע רבי חיים עוזר בהרהורים מתוך כובד ראש, ופטרו לשלום.

שאלוהו בני הבית אודות מחשבותיו והרהוריו, נענה להם רבי חיים עוזר, שהנה לפני עשרות בשנים פרץ סכסוך קשה בין אותו רב שנפטר למגיד מישרים ולא הצליחו להגיע לעמק השווה, ובאו לפני למשפט למען אפסוק בדינם. בתוך כדי הרצאת הדברים וטענות הקשות אשר הטיחו זה בזה הפטיר המגיד ואמר 'ברבות הימים לאחר פטירתך אני לא אספידך'... ואכן דבריו עשו רושם ומן השמים מנעוהו מלהספידו, ללמדך שהדיבור אינו הפקר אלא עושה רושם גדול.

וכך כתב השל"ה הק' (בלק יט) על הפסוק בפרשת בלק (כב ו) 'ועתה לכה נא ארה לי' וז"ל, יזהר האדם במאד שלא יפתח פיו לשטן, כי אפילו אם מדבר שלא בכוונה ממשוך הדבר על עצמו, וכן בלק אמר ארה לי, פיו הכשילו שלבסוף קילל אותו.

לאחר הסתלקותו של הגה"ק רבי חיים עוזר זצ"ל נמצא בין גנזיו רשימות בכתב ידו בהם כתב את הקבלות אשר היה מקבל על עצמו לקראת ראש השנה, ובאחת השנים נכתב שמקבל על עצמו למעט בדיבור.

כה. וכבר הוכיח כן הרה"ק מרוז'ין זי"ע - שכל הגה ודיבור של קדושה היוצא מפיו של האדם חשוב הוא לאין ערוך, וכל 'דיבור' של תורה ותפילה מעלה אותו, וראיה, שהמקדש את האשה באמירת 'הרי את מקודשת' - מעתה כל מי שישאנה יתחייב בנפשו, וכל זה למה, מאחר שנעשתה 'אשת איש' בדיבורו בפיו 'הרי את מקודשת'. ואם בכוח הדיבור להחריב ולפגום בכל העולמות, כ"ש וק"ו שכל דיבור של תורה ותפילה, שפועל ומתקן את כל העולמות עליונים ותחתונים גם יחד (כנסת ישראל עמו' פד).

ושמא תאמר, מה עשיתי, לא דברתי אלא ביני לבין חברי... שמע נא לדברי הגה"ק החיד"א זי"ע ב'חומת אנך' בפרשתו, וז"ל. והרב עיר וקדיש רבינו מהר"ר חיים ויטאל ז"ל פירש משם הרב מהר"ר שמעון טירנו ז"ל, 'לא יחל דברו' - לא יעשה דבריו חולין, הלא תראה ככל היוצא מפיו יעשה, כי כל אשר ידבר הוא פועל למעלה, אם לטוב אם למוטב, שאם ידבר דברי תורה ודברי קדושה מעורר ברוחניות ובקדושה למעלה, ואם ח"ו מדבר לה"ר ודברים האסורים הוא פועל בסט"א ח"ו, וזה שאמר, ככל היוצא מפיו יעשה למעלה אם טוב אם לאו, עכ"ד, (וממשיך החיד"א) ואפשר לרמוז בהקדמה ששמעתי דלא יפלא האדם, איך מדבר בעוה"ז השפל למטה ודיבורו עושה רושם למעלה, הלא תראה, היין שהוא במרתף ומונח בחבית סתומה בעת שדורכים הענבים אף שהוא רחוק מאד, היין שבחבית מתנועע והוא פלא, ומזה נקח ראיה על הדיבור שהוא פועל למעלה. ולרמז זה 'לא יחל דברו ככל היוצא' ראשי התיבות בגמטריא יין עם הכולל, דמן היין נלמד ענין זה, עכ"ל ה'חומת אנך'.

באר הפרשה - פרשת מטות

עכ"ל. כלומר, מתחילה אמרה תורה לא יחל דברו מה שנשבע או נדר לעשותו, ושוב הוסיפו ככל היוצא מפיו יעשה, שאפילו אמרי פיו שאמר אעשה כך וכך ולא הזכיר לשון הבטחה או נדר ג"כ יעשה ויקיים. ובכך נעוץ סוף הפרשה לתחילתה, שמשם הזהיר את בני גד ובני ראובן 'היוצא מפיכם תעשו' (לב כד), שמתחילה חייב אותם לצאת למלחמת כיבוש הארץ עם כל אחיהם בני ישראל, אלא שהם הוסיפו לומר שיתעכבו שם עד אחר 'כיבוש וחילוק' כשישבו איש איש בנחלתו (וכמבואר ברש"י שם), ועל כן אמר להם היוצא מפיכם - אף שלא הייתם מחויבים תעשו לקיים דיבורכם.

מה רב שכרו של השומר פיו ואינו מפר דבוריו, וכך פירש הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ד"ה לא) שמי שלא יחל דברו מובטח הוא שכל היוצא מפיו יתקיים ויעשה, ויגזור אומר ויקם. והדברים מפורשים בספר חסידים (תתשצה) וז"ל, כל הדובר אמת ואינו רוצה לחשוב שקר ולא לדבר שקר, אפילו דברים שיחשוב ושידבר אע"פ שלא יתכוין להם כל מחשבותיו ודבריו יתקיימו. ומוכיח בן ממקרא שכתוב בתורה ובנביאים ובכתובים (עיי"ש). וביאר הרה"ק ה'אבני נזר' (ע"י שם משמואל תר"ע) סוד הדברים, כי כבר כתבו בספה"ק (ע"י אה"ח פינחס כו כג; אלשך שמות כה לא) שפיהם של לומדי התורה ועושי רצונו ית' הנוצרים לשונם הרי הוא כ'כלי שרת' במקדש המוכן ומזומן לשרת בקודש, וקיי"ל

זכה ביאר הרה"ק מרוזין זי"ע בלשון הכתוב (עמוס ד יג) 'כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שח'ו', שהנה ידוע בסדר העולמות ש'עולם הבריאה' גבוה ונעלה יותר מ'עולם היצירה', וממה שנאמר יוצר הרים ובורא רוח יש ללמוד שה'רוח' חשובה יותר מה'הרים' שהרי ברוח נאמר לשון בריאה ואילו בהרים נכתב לשון יצירה. וממילא 'מגיד לאדם מה שח'ו', שמכאן ילמד מה גדול כח שיחת פיו, ואל יאמר שהדיבור אין בו ממש וע"כ לא נחשב למאומה, שהרי גם ברוח אין ממשות ואע"כ יתירה היא במעלתה על ההרים הגבוהים והרמים.

בדרך זה ביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע את האמור בפרשתן באשה שנדרה והפר בעלה או אביה את נדרה - 'וה' יסלח לה' (פסוק ו, ט, יג), והקשו בגמ' (נזיר כג.) איוו סליחה צריכה היא, ומבאר כי לאחר שהופר נדרה נמצא למפרע שדיבורה היה בלא תועלת אלא דברי הבאי בעלמא, ועל הא גופא צריכה סליחה ומחילה על שדיברה לחינם.

השל"ה הק' (דרך חיים תוכחת מוסר) מקשה שלכאורה כפל הפסוק לשונו ללא צורך, שאם 'לא יחל דברו' פשיטא ש'ככל היוצא מפיו יעשה', ולאיוה צורך נכתב שוב 'ככל היוצא וכו'". ומבאר וז"ל, אלא הוא תוכחת מוסר שהאדם יהיה נאמן בדבורו וישמור מוצא שפתיו אף שלא היה בדרך נדר ולא היה מחויב בדברים,

וכן כתב ב'חומת אנך' על שה"ש (א ב ישקני מנשיקות פיהו. בן יהוידע מנחות פז.) שעליו ללמוד מטבע היין שבעת דריכת הענבים יתנועעו מאליהם כל היינות שבחביות - אפילו היין הסתום וחתום במרתף היין במרחק גדול ממקום הדריכה. וזהו אומרו ישקני מנשיקות פיהו - ושמא תאמר היאך דבריו משפיעים הן לטב הן למוטב, קח לך ראייה ממי טובים דודיך מיין, כמו שמתנועע היין בגת בהשפעת דריכת הענבים ממרחק, כך דיבור האדם גורם ומשפיע למרחק רב. והביא ע"ז בספר הנפלא 'אוצר פלאות התורה' (בפרשתו, עיי"ש עוד) כתב בספר 'מכתם לדוד' להגה"צ רבי דוד שפרבר זצ"ל (בפרשתו) ובספר מדבר קדמות ראיתי בשם האריז"ל דכל אדם יש לו שעה אחת בכל יום שכל דבור היוצא מפיו מתקיים ורמזתי זה בענ"ד באמרם ז"ל שאין לך אדם שאין לו שעה (אבות ד ג), עפ"י יש לפרש דברי המדרש שהביא הנחל קדומים כאן, 'ככל היוצא מפיו יעשה הדא הוא דכתיב כל לא ידע האדם את עיתו', לומר שיזהר האדם בדיבורו, כי לא ידע את השעה שלו שכל היוצא מפיו יעשה... (אולי זה הרמז בדברי חז"ל 'הלוואי שיפלל אדם כל היום כולו' - כי בזה בוודאי יכוון לאותו זמן, ויפעל בתפלתו).

הביא את דבריו ב'בן יהוידע' (מנחות פז); והוסיף דלכן אמרו בגמרא 'כשם שהדיבור יפה לבשמים כך הדיבור רע ליין', וז"ל, נ"ל בס"ד הטעם שהדיבור פועל ביין והדיבור רע לו (כמו שהבאנו שהוא משפיע על היינות שמרחוק לדריכה ג"כ) כדי שהאדם יקח מזה מוסר לענין הדיבור, עד כמה משפיע כל דיבור הן לטוב הן למוטב.

איתא מר' צדוק הכהן (פרי צדיק פר' מסעי יא) שהפטרות ג' דפורענותא שסימנם דש"ח - 'דברי' 'שמעו' 'חזון' מרמזים על תיקון ג' עניינים אלו דיבור שמיעה וראיה, שבשבע הראשון מימי בין המצרים יעבוד לתקן את 'דברי' דהיינו קדושת הדיבור, ובשבע ב' על 'שמיעה' ובשבע ג' על 'ראיית העין'.

שלח עמהם כדי שלא יתבייש שבט שמעון שנהרג נשיא משבטו' במעשה הזמרי (ואין לו 'נשיא' לשלוח למלחמה), ולמדנו כאן אורחות חיים בשמירת איש על כבוד רעהו^י ויהיה אוהב שלום ורודף שלום, וכל שכן שלא יבייש או יצער איש מישראל, ולא יגרום עגמת נפש לשום בריה בעולם^י. כי כאן למדנו, שאף שמצד הסברא היה נראה יותר לשלוח את גדולי הדור למלחמת מצוה

שכלי שרת מקדש כל אשר נכנס בתוכו ואפילו אם הוא חולין, וממילא כל הדברים שיצאו מפיו התקדשו כי היו ב'כלי שרת', ולא ישובו אחור ריקם^י.

אהבת חיים - תיקון לשנת חיים בימים הללו
בפרשתן (לא ד), וישלח משה אלף למטה אלף למטה, וכתב ה'בעל הטורים' (פסוק ו) 'והנשיאים לא

כו. לאידך, נוראות מצינו במי שמחלל פיו לדבר לשון הרע, וכמו שכתבו גורי האר"י הק' שענשו להיות מגולגל בכלב. לפי דבריו פירש החיד"א זי"ע (חומת אנך בפרשתו, פתח עינים מכות כג.) בלישנא דקרא בסוף הפרשה (לב מב) ויקרא לה נבח בשמו', 'לה' ר"ת ל'שון הרע', שהמדבר לשון הרע סופו להיות כלב ה'נובח' רח"ל.

כתב החפץ חיים זי"ע, שמעתי מהגאון רבי דוד טעביל (מקארלין בעל הנחלת דוד) ששמע מבעל 'נפש החיים' ששמע מהגר"א, שבפעם אחת בעת שנות 'גלותו' נסע עם 'בעל עגלה' ממקום למקום, באמצע הדרך הכניס בעל העגלה את הסוסים לשדה שעמדה בצד הדרך, למען יקיים בעל השדה 'הכנסת אורחים' בסוסיו, ויאכלו הסוסים ותשבע נפשם... בעל השדה שראה את הגניבה לאור היום' התקרב אל העגלה כשכולו אש להבה לנקום בבעל העגלה, אבל זה האיש שראה כי כלתה אליו הרעה נשא רגליו ונמלט על נפשו, משהגיע בעל השדה שלא ראה את בעל העגלה כי בורח הוא ולא מצא אלא את הגר"א (חשב שהוא 'בעל העגלה') והפליא בו את מכותיו גדולות ונאמנות. לימים אמר הגאון לתלמידו רבי חיים מוואלז'ין זצ"ל שהיה יכול להיפטר ממסכת מלקות בדיבור קל בעלמא - על ידי שהיה אומר 'לא אני בעל העגלה', אך בזה היה נחשב לו כאמירת 'לשון הרע', וכל זכויותיו לא היו מועילים להצילו מלהתגלגל בכלב...

שמעתי מצדיק וחכם אחד ש'שלם בית' (שלום חסר וא"ו) בגמטריא 'א-להי נצור לשוני', כי נטירת פיו שלא לדבר את מה שאינו נחסר... תמיד מועלת ומוספת בשלום הבית, ופעמים שמונעת 'מלחמות עולם'...

כו. לאידך גיסא, מאד מאד יש לו לאדם להיזהר מלהתחבר עם חברים רעים. נוראות כתב בש"ך עה"ת בפרשתו (ד"ה ומקנה רב) לבאר את טעם הדבר מדוע לא רצו בני גד ובני ראובן לעלות עם יתר עם הקודש אל עבר הארץ הטובה והרחבה, אלא מאחר והם היו 'בדגל' אחד עם מחנה שבט שמעון (כי כך היה סדר הדגלים, שבדגל בני גד היו מטה ראובן ומטה שמעון), ולאחר שחטא זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שוב לא רצו בני גד ובני ראובן להיות בכפיפה אחת עם 'חברים רעים', כי חששו שמא אף בארץ ישראל יעלה חלקם להיות יחד עם בני שמעון, לכן העדיפו להישאר בחוץ לארץ עם 'חברים טובים' מאשר לדור בארץ ישראל עם חברים שאינם טובים.

כח. פעם ישב הגאון רבי ברוך בער זצוק"ל בביהמ"ד, בשעה שאחד המגידיים נשא את דרשתו, באמצע הדרשה הרגיש שצריך לצאת, אך מפני כבודו של הדרשן נשאר לשבת על מקומו, ישיבה זו עלתה לו בקושי רב עד שפניו האדימו מרוב התאמצות, כראות הדרשן את פני רבי ברוך בער אמר בלבו שבוודאי האדמימות באה מרוב התרגשותו מהדרשה, על כן הפליג בדברים והאריך יתר על המידה. לאחר זמן כאשר בשעטומ"צ כילה הדרשן לדבר דבריו, נעמד רבי ברוך בער ממקומו, ומיד נפל והתעלף, לאחר שהשיבו את רוחו שאלו הרב הרמן ז"ל - אחד ממקורביו, האם צריך לקרוא לרופא, השיב לו רבי ברוך בער שאינו צריך לעזרה, וגילה לו מדוע נחלש כל כך. תמה עליו הרב הרמן מדוע לא יצא והלא מקרא מלא דיבר הכתוב 'בל תשקצו את נפשותיכם', ענהו רבי ברוך בער, יודע אנכי כי איסור תורה יש בדבר, אלא שאם הייתי יוצא באמצע הדרשה הרי הייתי מבייש בזה את הדרשן, ולא עוד אלא שכל הקהל היו סבורים שאין דעתי נוחה מדבריו, וכדי בזיון וקצף, על כן עשיתי מה שעשיתי במסירות גוף ונפש, כדי לא לבייש יהודי חלילה.

שמעתי מבעל המעשה הרב הגאון החסיד הישיש ר' יהושע ווייס מתושבי בני ברק ז"ל שזכה לאריכות ימים מופלגת ונלב"ע בהיותו כבן מאה, משנשאל 'במה הארכת ימים' סיפר מה שאירע עמו לפני כצ"ב שנה (כשהיה בן י"א שנים), הלה נתייתם מאמו בעודו בעריסתו, ואביו נישא בשנית, פעם נתדפק עני על דלת הבית - בעת שאמו (חורגתו) עסקה במליחת שני עופות, נכנסה האם לתוכי הבית לחפש אחר איזה 'פרוטה לעני', בתוך כך ראה העני את

באר הפרשה - פרשת מטות

זו נמנע משה מלעשות כן כדי שלא לגרום צער ובושה לאחרים^{כט}.

על כן החי יתן אל לבו בימים האלו לקבל על עצמו להוסיף מהיום והלאה באהבת חינם^ל, להיטיב לכל איש^{לא} - אף אם הלה לא גמלו טוב אלא רע^{לב}. והעיקר שלא יראה רק את עצמו, אלא יבין בלבו ויראה בעיניו שיש עוד בריות בעולם זולתו... והזמן גרמא לערוך

ובפרט בימים אלו, כדאיתא בגמרא (יומא ט:): בית שני מפני מה חרב מפני שהייתה בו שנאת חינם.

ה'עופות' לנגד עיניו, חמדם, נטל אחד מהם ונמלט על נפשו, כשבני המשפחה רודפים אחריו ואינם משיגים אותו. כעבור שבוע ימים בא אביה לבקר בביתם, ובאותה שעה שוב בא העני - גנב זה בביתם, משראתהו האם קראה לאביה שבא והכהו שני סטירות על לחיו כראוי לגנב כמותו - באמר, וכי אינך מתבייש לשוב הנה לבקש מנדבת ידינו. ויברח העני כל עוד נפשו באפו... ה'ילד' שראה כל זאת וחשש מ'קפידתו' של הגנב, החל מרדף אחריו בכדי לבקש מאתו מחילה סליחה וכפרה על אשר עוללו לו, משראה הגנב כי הילד רודף אחריו חשב כי הלה רוצה להשלים את עבודת ההכאה, לכן הגביר את מרוצתו, זעק אליו הילד, עמוד נא, מבטיחך אני שלא אזיק לך מאומה, נעתר הגנב ועמד ממרוצתו, ניגש אליו הילד ונתן לו מלא חפניים מטבעות זהב (שנתן לו אז אבי האם) וביקש מעמו שיענה ויאמר שאין לו כל קפידה עליהם, עשה העני כרצונו, ואף הוסיף לברכו ב'אריכות ימים'. ומכאן סוד אריכות ימיו בצלילות הדעת כמאה שנות חיים טובים.

עוד סיפר החסיד הישיש, כי מוצאו מעיר סאטמאר (בחבל אונגריין), ובהגיעו לפרקו נשא את ב"ב שמוצאה מעיר טעמעשוואר (שבחבל רומניא), בעת גמר השידוך נקבע ביניהם כי בני הזוג ידורו כמחצית השנה בטעמעשוואר מקום מגורי הכלה, ולאחמ"כ יעקרו לסאטמאר (מקום שהיה נחשב כיותר בטוח מפגעי המלחמה - שכן לא במהרה פלשו האיובים לתוכי אונגריין), בהגיע העת סירבה האשה לעקור מדירתה, לאחר דין ודברים פנו השניים אל הרה"ק ה'דמשק אליעזר' זי"ע שהיה אז מרבני העיר, האברך טען שהיא הבטיחה וקיבלה על עצמה לעקור דירתם בגמר מחצית השנה מנישואיהם, לעומתו טענה האשה ש'בת יחידה' היא להוריה ועתה רואה שאי אפשר לה לעזבם לבדם... נענה הרבי ואמר אף אם נאמר שהאשה הבטיחה לעקור דירתה, מכל מקום יש לה 'פתח חרטה' בראותה שאי אפשר לעזוב את ההורים לבדם, על כן יותר לה הבעל ויישאר בטעמעשוואר.

כל זה היה בשנת 'ת"ש' - בפרוץ ה'מלחמה', ומאז עברו כחמשה שנים שבהם לא נודע לאברך מה עלה בגורל משפחתו, עד שנודע לו של"ע איש מבני משפחתו לא נותר בחיים זולתי הוא עצמו, כי בטעמעשוואר ניצלו מהמלחמה בקל יותר מבסאטמאר... וכל זה בזכות הוויתור.

כט. בענין זה שנינו במשנה (אבות ד יב) 'רבי אלעזר בן שמוע אומר, יהי כבוד חברך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים', יש שהעירו מה ענין סמיכות מימרות אלו אהדדי, והסבירו קמאי, דכשם שב'מורא רבו' על התלמיד להתיירא מרבו אע"פ שאין הרב מתיירא ממנו, כיו"ב 'יהי כבוד חברך' יכבד אדם את חברו לשם שמים, ולא רק שלא יקווה ולא ייחל שבשכר זה יחזור חברו ויכבד אותו, אלא אף בידוע לו שחברו מזלזל בו לא ימנע מלכבדו. וזוהי 'אהבת ישראל' שלימה, שיהא אוהב כל אשר בשם ישראל יכונה מבלי לצפות שיש יב לו כגמולו הטוב.

ל. סיפר הרה"ק רמ"ש מבאיאן זי"ע לאחד מבני כ"ק אאדמו"ר מוויז'ניץ מאנסי זי"ע שפעם הגיע הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע לשבות באחת הערים, ושם כיבד את אחד הפשוטים שבעם, ולא הבינו הקהל מדוע מכבד אותו הרבי כל כך, העיז אחד ושאלו, ילמדנו רבינו מה ראה בו הרבי לכבד אותו ב'יותרת הכבוד' שלא לפי כבודו... ענה הרה"ק, הנה, ביהמ"ק נחרב עבור 'שנאת חינם', ותיקונו 'אהבת חינם' - חינם כפשוטו, כלומר לכבד איש יהודי בחינם, ללא כל סיבה, ודייקא בו הנני מוצא את ה'תיקון' הלז... (מפי כ"ק האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א).

עובדא הווה לפני כמה שנים בבחור 'חתן' שנסע באוטובוס כשבוע לפני נישואיו, והנה אזניו שומעות שהיושב בספסל שלפניו מתנה את צערו לפני ידידו היושב בסמוך לו, הידעת, מאד מאד איוותה נפשי להכנס לפני נישואיי לגדול פלוני שליט"א ולהתברך מפיו, אבל מה אעשה שכל ההשתדלויות שלי ושל משפחתי להיכנס שמה עלו בתוהו, והנה יושב לו החתן דנן ומתעוררים בו רגשי רחמנות, ומיד הקיש קלות על גבו של ה'חתן' היושב לפניו, וכה אמר, ימחל נא מר על שהנני מתערב בענייניך, אבל מה אעשה ודיבורך לא היה בהשקט כלל וכלל, ושמעתי את אשר מעיק עליך, הנה דודי הוא חתנו של אותו גדול, ועל ידו אסדר לך 'פרוטקציה' להיכנס אליו עוד השבוע, ובתוך דבריהם עלתה השיחה אודות נישואיהם, ושאלו זה לזה על זמן נישואיהם, ואמר אחד לרעהו, ביום רביעי

בשבוע הבעל"ט, אמר לו חתן דנן (היושב לאחוריו) גם זמני ביום ד', והיכן... בפתח תקוה, גם אני בפתח תקוה, ובאיזה אולם (זאל) באולם הנקרא 'אצולה', אף אני באצולה, ונענה - אכן כך... לא ידעתי שיש שם שתי אולמות... מיודעינו החתן מיהר לביתו, ובבואו הביתה סיפר לאביו את אשר עבר עליו, ומיד אמר ברוב לחץ, אבי יקירי הרי הייתי עמך באותו אולם כשבדקנוהו בטרם הזמנתו לנשואי וראית שאין שם יותר מאולם אחד, וכי נישא שתי 'חתן כלה' באותו זמן ובאותו מקום... האב פנה מיד להנהלת האולם, והללו אכן הודו ואמרו, כי כבר מתחילה קבעו עמו שאינם 'סוגרים' עמו עד שיכניס אליהם את דמי הקדימה, והוא לא הכניס ע"כ סגרו עם פלוני... האב שכבר עמד אחרי שליחת מאות הזמנות לא ידע את נפשו, עד שכמה עסקנים ידועים נכנסו לעניינים, וסידרו לו 'אולם' בשני רחובות הסמוכים.

בוא וראה כוחה של גמילות חסדים, כי מי ביקש מאותו חתן להתערב ולעזור לחתן שישב לפניו, והיה יכול להישאר לשבת שאנן בטח ולחשוב לעצמו, נו, מה בכך שהוא 'רוצה' להיכנס לגדול פלוני, שאיפות טובות יש לו ב"ה... ואילו היה כן, היה מוצא את עצמו עורך חתונתו בפירת חצר האולם ואולי גם משם היו מסלקים אותם... לא היטיב אלא לעצמו.

כע"ז שמעתי לפני כמה שנים, מעשה נורא שאירע בעי"ת מאנסי יצ"ו, איש יהודי שעמד כשבוע לפני נישואי בתו הוצרך בדחיפות להלוואה גדולה, ניגש האיש אל ידידו שמכבר הימים בעודו בביהמ"ד אחר תפילת שחרית והעז לבקש הלוואה גדולה, הלה שאכן הכין לעצמו בביתו סכום נכבד לקראת הנישואין שעמד לערוך לבנו למזל"ט, ענהו כדרכם של 'מלווים', אה, כן, לא, אראה, איני יודע... אבל משחזר לביתו נפתח לבו כאולם, והחליט להלוות לידידו את מלוא הסכום, ירד לקומת הקרקע שבביתו (בייסמענט) ועיניו חשכו, כי דרכו הייתה להטמין את המעות בכיס רעקיל (חליפה) ישנה התלויה בבייסמענט, ועתה הוא רואה שהרעקיל אינו תולה על מקומו והיה בוכה ומתאונן - 'הרעקיל איננו ואני אנה אני בא'... עלה הביתה ושמע מבני ביתו שאך אתמול נזרק הרעקיל אחר כבוד לפח האשפה העומד בחצר ביתם, לגודל הנס, באותם זמנים לא רוקנו את האשפה בשכונתם רק אחת לשבוע, מיד חיטטו באשפה ונמצא הסכום בשלימותו. נמצא, זה האיש חשב כי הוא 'מיטיב' לרעהו בהלוואה, ולמעשה רעהו היטיב לו בכפליים, שנחשב לו כנותן לו נתינה הגונה - שהציל בידו את הסכום העצום.

באמת אמרו, אין קיום לעולם מבלי הוותרנות, פעם עשה הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע את דרכו בפרוס הפסח אל העיר ליז'ענסק אל רבו הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע. בהיותו בלב יער איבד את דרכו ולא ידע אנה יפנה, מכיוון שכך נעמד הר"ד ובכה אל הבורא בדמעות שליש שיחלצו מן המיצר, לא עברו כמה רגעים ולעיניו נגלה זקן אחד שהדריכו והוציאו מסבך היער. כאשר נפרדו זה מזה נענה הזקן ואמר, אלמדך שני דברים שתזכרם תמיד, ואלו הם. א. בבוא הנגר לחבר שני קורות עצים יחדיו, ובאחד מהם יש 'בליטה' כלפי חוץ, אזי העצה היעוצה לחורר 'שקיעה' בקרש השני - במקום לחתוך ולגזום את בליטותיו של הראשון, וכך יתחברו שני העצים והיו לאחד. ובא לרמז לכל אחד באשר הוא שכשברצונו להתחבר עם ידידו וחבריו באהבה, אחווה, שלום ורעות, עצתו שיעשה שקיעה בעצמו - כלומר שיוותר משלו לרעהו, וכך יבואו לאחדות השלימה והראויה. ב. תחת אשר תעמוד ותפשפש במעשי רעך, עסוק בדרישה וחקירה אחרי מעשי עצמך... מיד אחר הדברים האלה פרח לו האיש, ונתברר כי הנה זה אליהו זכור לטוב (עיי' שש"ק ח"ב אות שמא).

לא. אחר מלחמת העולם הראשונה בהימוט מוסדי עולם, התאספו גדולי עולם דאז לטכס עצה כיצד ובמה ניתן לעזור ולהושיע לפליטים החבולים שאין להם כל. נענה אחד הרבנים ואמר, שמן הראוי גם לדאוג לפליטי החרב לתשמישי קדושה למען יוכלו לקיים את המצוות בהידור. נענה הגר"ח מבריסק זצוק"ל ואמר, לא כן, הרי חובת תפילין אפשר להם לצאת יד"ח אף ע"י 'שאלה' מאחרים. אבל 'לחם לאכול, לסעוד את גופם הכואב, ובגד ללבוש' א"א לצאת ע"י שאלה אלא צריך שיהיה 'שלכם'... ולכן אלו קודמים.

כך מסופר על הגה"ח רבי משה שוסטער זצ"ל שלא היה קונה לעצמו ארבעת המינים קודם חג הסוכות, באמרו, ידי חובתי בארבעת המינים אוכל לצאת בשל חברי כמו בשלי - במתנה על מנת להחזיר. אקנה ד' מינים אחרים (שא"א לצאת יד"ח בשל אחרים) ואלו הם, חלות ויין, בשר ודגים. ואחלקם לבני ישראל ה'נצרכים', שתהיה להם שמחת החג... לב. אף בעודו בחיים ייטיבו לו מן השמים בהטבה מרובה, כמו שאמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, כי אם כתיב (משלי י"ג) 'משיב רעה תחת טובה לא תמיש רעה מתוך ביתו', כ"ש שמצד 'מידה טובה מרובה' המשיב טובה תחת רעה לא תמיש הטובה מתוך ביתו, ומי יאמר שאיננו חפץ בהבטחה כזאת (מסוד שיח חסידים בשם באי ביתו של הרה"ק הא"א).

באר הפרשה - פרשת מטות

בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא (פאה א א. קדושין מ.), ומאחר שפינחס גמל טוב עם בני ישראל על כן שפיר בדין הוא שיאכל שכרו, וללמדנו שכרם הטוב של גומלי חסדים המיטיבים לאחרים.

בללו של דבר, לעולם יהיה 'מיצר בצרתן של ישראל' ומשתתף בצערן, ויעביר על מידותיו אם ח"ו פגע בו אי מי מישראל, לאידך יזהר הוא עצמו בכבוד חברים, ובוודאי שלא לפגוע באיש מישראל^ל שהרי מאותה 'פגיעה קשה' בכבודו של 'בר קמצא' נחרב הבית ל"ע. ובוה יתוקן עוון אבות ויקרב את בניין בית המקדש השלישי במהרה בימינו.

אנא ה' הושיעה נא, ותחיש גאולתנו גאולת עולם, יהפכו לנו אלו הימים לששון ולשמחה, בפרט בשבת קודש זו 'מברכין אב'י^ל ובמהרה יבוא ויגאלנו עם משיח בן דוד^ל.

כל איש בנפשו 'בדק הבית' - לתקן מידותיו לטוב לו ולסובביו כל הימים.

ודע שעל ענין זה יגדל שכרו, ו'פירותיהם בעולם הזה' כשייטיבו לו מן השמים בעולם הזה, וכך רמוז הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע בהא דכתיב בפרשת פנחס (כה יב) 'לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום', ובמדרש (רבה כא א) אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, ורבו המקשים מהו בדין שיטול שכרו. אלא ביאורו, שפנחס בקנאותו תיקן הן כלפי שמיא והן לגבי כל ישראל, שהרי 'השיב את חמתי מעל בני ישראל' (פסוק יא), ומלבד שקידש את ה' ובוה תיקן את פגם חילול ה' הנורא שהיה ע"י זמרי, גרם גם כן ש'לא כליתי את בני ישראל', והמנפה שכבר כילתה חלק ניכר בבני ישראל נעצרה. והגם ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אין זה אלא במצוה שבין אדם למקום, אבל במצוות שבין אדם לחברו הרי אוכל פירותיהן

וכך איתא ב'ספר חסידים' (קפז) וז"ל. יש אדם שאינו חי אלא בשביל אחרים שנהנים ממנו, עכ"ל.

לאחד ממקורבי הגה"ק רבי ישראל סאלאנטער זצוק"ל (שהיה נוהג לפזז ולזמר לפני הגרי"ס בכל מוצאי יום הקדוש את התיבות 'קדש את שמך על מקדישי שמך', בניגון אשר זימר הגרף פאטאצקי זי"ע הי"ד בשעה שהלך לכבשון) הייתה בת יחידה חולנית מאד, והיה האב מטפל בה יומם ולילה במסירות אין קץ, ויהי היום ואותה בת נפטרה מן העולם, לאחר כ'חודש ימים' נפטר האב, נענה הגרי"ס ואמר, הנה עד עתה היה נראה כי כל קיומה וחיותה של הבת היה רק בזכות האב, שהיה מטפל בה ומחזיק אותה, אך כעת רואים אנו שאיפכא מסתברא, אותו יהודי נשאר לחיות בזה העולם, רק בזכות שהיה מטפל בבתו, והיא אשר החזיקה אותו בחיים, ומכאן, שקצרה השגת בני אנוש להבין את הנעשה בעולם הזה. לג. וכמה קשה ענשו של זה הפוגע ומיצר לאחרים. ונוראות אמרו לפרש כמה שמצינו ב'חד גדיא', שה'שונרא' אכל את הגדי וסופו שנטרף על ידי הכלב, והוא הוכה במקל אשר לאחר מכן נשרף באש וכו', ולכאורה בשלמא לחתול והכלב מגיע עונש בדין שהרי כל אחד מהם טרף בעל חי אחר, אך 'מקל' זה מה חטא שנענש בשריפה, והרי לא עשה כלום בעצמו אלא אחד אחז בו והכה את עמו את הכלב... אלא ללמדנו, כי אף אם אינו 'חוטא' אך סוף סוף השני הוכה על ידו, ואחת דינו ל...

והיינו מה דאיתא (סנהדרין מה:): לגבי מי שנהרג בסקילה, ש'אחת אבן שנסקל בה ואחת עץ שנתלה עליו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן נקברין עמו', שכל מי שנהרג יהודי על ידו טעון קבורה, ואף שלא עשה שום מעשה בעצמו, ללמדנו עד כמה קשה צער הבריות.

לד. סיפר הרה"ק מהרי"מ מראחמיסטריווקא זי"ע, שהרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע הכריז פעם בשבת מברכין מנחם אב קודם ברכת החודש, כי בשבת זו מנחמים מן שמיא לכל המצפים לישועתם לזש"ק שבקרוב יקראו בשם 'אב', באותה שבת היו שם יותר מחמישים אברכים אשר עדיין לא נושעו בפרי בטן וכולם נתברכו מפיו ונפקדו בזרע קודש.

לה. המשגיח הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל היה אומר על מה שאומרים 'שיבנה בית המקדש במהרה בימינו' כי יומו של הקב"ה אלף שנים, ואין אנו רוצים שיחיש את הגאולה לפי יומו, אלא דייקא כפי ימינו אנו.